Lakivaliokunnalle

HE 8/2026, nuorisorangaistusta koskevan sääntelyn muuttaminen, lisälausunto

Kuulemisessa esitettyjen kysymysten ja keskustelun pohjalta tuo vielä esille seuraava:

Pidän perusteltuna sitä kritiikkiä, jota esitettiin sen ajattelumallin suhteen, että nuorisorangaistuksen pituutta ei tulisi ajatella kaavamaisesti ja että nuorisorangaistuksen luonne on toisenlainen ja paljon intensiivisempi kuin esimerkiksi ehdollisen vankeuden, johon liittyvä valvonta on selvästi kevyempää kuin nuorisorangaistuksen yhteydessä toteutettava. Tämä vuoksi ajatuksellinen "muuntosuhde" ei voi olla yksi yhteen, vaan tuomittavan nuorisorangaistuksen pituuden tulisi olla selvästi vähempi kuin vastaavan ehdollisen vankeuden.

Olisi hyvinkin perusteltua ajatella, että nuorisorangaistus voisi tulla korvaamaan myös lyhyttä ehdotonta vankeusrangaistusta. Olisi hyvin tärkeää, että vältettäisiin lyhyet ehdottomat vankeusrangaistukset alle 18-vuotiaiden kohdalla, sillä vankilamme eivät ole näille nuorille sopivia paikkoja eivätkä nämä lapset saa vankilassa tarvitsemaansa tukea ja kuntoutusta.

Mitä lastensuojelutoimenpiteiden ja nuorisorangaistuksen yhteensovittamiseen tulee, pitäisin jollain tavalla perusteltuna, että jos lapsi jo on hyvin voimakkaasti vapauteen puuttuvan toimenpiteen kohteena, kuten sijoitettuna mahdollisesti tulevaan kuntouttavaan laitospalveluun, tämä tulisi ottaa huomioon nuorisorangaistusta määrättäessä, koska vaikka kyse on lastensuojelutoimenpiteestä, sillä jo puututaan tosiasiallisesti voimakkaasti henkilön vapauteen.

Kuten esitin kuulemisessa, käsitykseni mukaan olisi edelleen pyrittävä pitämään kiinni lastensuojelun toimien ja rangaistusten erillisyydestä, mutta tässä ei saa ummistaa silmiä siltä tosiasialta, että lastensuojelun toimet voivat olla henkilön oikeusasemaan vahvasti puuttuvia, ja vastaavasti nuorisorangaistuksessa on sellaisia elementtejä, jotka voi nähdä kasvatuksellisiksi ja juuri nuoren edun mukaisiksi. Tästä syystä tietty yhteensovittaminen on nuorisorangaistusta tuomittaessa välttämätöntä.

Tulisi myös korostaa sitä, että nuorisorangaistuksen täytäntöönpanon keskeytyminen ei saisi kovinkaan herkästi johtaa ehdottomaan vankeuteen tuomitsemiseen, vaan siinä tilanteessa tarvitaan tilannekohtaista harkintaa. Tulisi etsiä tapaukseen sopiva rangaistusmuoto, joka paremmin puuttuisi taustalla olevaan ongelmaan ja jonka suori saisi paremmin suoritetuksi loppuun. Jopa toisella tavalla räätälöity nuorisorangaistus voisi olla tällainen seuraamus.

Kuten jo kuulemisessa esitin, lakiesityksen tavoittelema kohderyhmä jää esityksessä hieman täsmentämättä. Lienee selvää, että kohderyhmäksi tulee ajatella niitä alaikäisiä, joilla jo on rikosrekisteriä ja jotka selvästi hyötyisivät ajatellusta nuorisorangaistuksesta. Suurelle osalle näitä nuoria perinteinen ehdollinen vankeus johon liitetään valvontaa tulee edelleen olemaan täysin kelpo rangaistus. Mutta silloin, kun puuttuminen on välttämätöntä myös rikoskierteen katkaisemiseksi, on aiheellista pyrkiä aikaistamaan nuorisorangaistuksen määräämistä sellaiseen kohtaan, ettei rikoskierre pääse hallitsemattomaksi.

Yleisesti ottaen uskoisin, että viranomaisten yhteistyöllä voidaan päästä riittävän yksilölliseen harkintaan asiassa. Kokemus tulee osoittamaan, tulevatko tuomioistuimet seuraamaan seuraamusselvityksessä esitettyä.

Helsingissä, 6.3.2026

Kimmo Nuotio

rikosoikeuden professori